
Ensimmäisiä kokemuksia rajat ylittävällä reseptillä asioinnista – kyselytutkimus Viron apteekeissa asioineille suomalaisille

---

Minttu Kangosjärvi
Proviisori
Farmasian laitos
Itä-Suomen yliopisto

Annika Koivisto
Proviisori, erityisasiantuntija
Terveyden ja hyvinvoinnin laitos

Maria Sääskilahti
Proviisori, yliopisto-opettaja
Farmasian laitos
Itä-Suomen yliopisto

Johanna Timonen*
FaT, dosentti, yliopistotutkija
Farmasian laitos
Itä-Suomen yliopisto
johanna.timonen@uef.fi

*Kirjeenvaihto

Kangosjärvi M, Koivisto A, Sääskilahti M, Timonen J: Ensimmäisiä kokemuksia rajat ylittävällä reseptillä asioinnista – kyselytutkimus Viron apteekeissa asioineille suomalaisille. Dosis 39: 90–106, 2023

Tiivistelmä

Johdanto

Suomi on ensimmäisiä maita, jotka ovat ottaneet käyttöön rajat ylittävän reseptin. Tammikuusta 2019 lähtien suomalainen sähköinen resepti on toiminut virolaisissa apteekeissa. Julkaistua tutkimustietoa asiakkaiden kokemuksista rajat ylittävällä reseptillä asioinnista ei ole. Tämän tutkimuksen tavoitteena oli tutkia suomalaisten kokemuksia rajat ylittävällä reseptillä asioinnista virolaisissa apteekeissa.

Aineisto ja menetelmät

Aineisto kerättiin paperisella kyselyllä virolaisissa apteekeissa sekä sähköisellä kyselyllä Suomen Viro-yhdistysten liiton jäsenyhdistysten ja Tuglas-seuran jäseniltä loppuvuodesta 2021. Apteekkeissa toteutettuun kyselyyn pyydettiin osallistumaan täysi-ikäisiä suomalaisia, jotka asioivat tutkimusajanjaksona tutkimusapteekkeissa (n = 20) suomalaisella sähköisellä reseptillä. Sähköiseen kyselyyn pyydettiin vastaamaan täysi-ikäisiä suomalaisia, jotka olivat asioineet virolaisessa apteekissa suomalaisella sähköisellä reseptillä vuoden 2021 aikana. Aineisto analysoitiin frekvenssijakaumina SPSS tilasto-ohjelmalla. Avoimet kysymykset luokiteltiin asiasisällöittäin ennen määrällistä analyysia.

Tulokset

Aineisto koostui 19 henkilön vastauksista (6 paperiseen kyselyyn, 13 sähköiseen kyselyyn). Vastaaajista suurin osa (n = 18) oli tyytyväisiä rajat ylittävään reseptiin. Sen koettiin helpottavan lääkkeiden ostamista ulkomailla (n = 13). Ongelmina koettiin reseptit, jotka oli kirjoitettu muotoon, jota ei voida toimittaa ulkomailla (n = 4), ja ongelmat lääkkeiden saatavuudessa (n = 4). Vastaaajista 14 kertoi saaneensa lääkeneuvontaa heille ymmärrettävällä kielellä ja 17 koki neuvonnan olleen riittävää. Vastaaajista 13 ei kokenut tärkeäksi saada lääkkeen mukana suomenkielistä pakkausselostetta. Suurin osa ei pelännyt sekaantuvansa lääkkeissään, jos niiden nimi (n = 16) tai tabletin ulkonäkö (n = 18) vaihtelee. Asiakkaista 11 kertoi, ettei saanut apteekista Kela-korvauksen hakemista varten paperista kopiota reseptistä. 12 asiakasta kertoi lääkkeen jääneen joskus saamatta. Yleisimpiä syitä sille olivat tekninen häiriö (n = 4) tai se, että reseptiä ei voitu toimittaa ulkomailla (n = 4). Vastaaajista 12 koki saaneensa riittävästi tietoa rajat ylittävästä reseptistä.

Johtopäätökset

Tutkimukseen osallistuneet asiakkaat (n = 19) ovat enimmäkseen tyytyväisiä rajat ylittävällä reseptillä asiointiin. He kokevat sen parantavan lääkkeiden saavutettavuutta ulkomailla. Toisinaan saavutettavuutta estävät tekniset ongelmat ja reseptit, joita ei voida toimittaa ulkomailla. Lääkeneuvonnan koetaan toteutuneen pääasiassa hyvin. Osalle asiakkaista kielimuuri lääkeneuvonnassa ja ongelmat lääkkeiden saavutettavuudessa voivat kuitenkin olla lääkitysturvallisuusriski. Enimmäkseen asiakkaat kokevat saaneensa riittävästi tietoa rajat ylittävästä reseptistä. Lisää tietoa heille voisi antaa siitä, millaisilla resepteillä lääkettä voi ostaa ulkomailla.

Avainsanat: rajat ylittävä resepti, asiakas, sähköinen resepti, apteekki, kyselytutkimus, Suomi, Viro

Johdanto

EU-alueella on aloitettu rajat ylittävien sähköisten terveyspalveluiden eli rajat ylittävän reseptin ja sähköisen potilastietojen yhteenvedon valmistelu ja asteittainen käyttöönotto (Euroopan komissio 2022). Vuoteen 2025 mennessä 25 EU-maassa on tarkoitus olla käytössä rajat ylittävät sähköiset terveyspalvelut. Suomi on yksi ensimmäisistä maista, jotka ovat ottaneet käyttöön sähköisen eurooppalaisen reseptin eli rajat ylittävän reseptin. Tammikuusta 2019 lähtien suomalainen sähköinen resepti on toiminut virolaisissa apteekeissa. Vuonna 2021 suomalaisella sähköisellä reseptillä toimitettiin yhteensä 5723 reseptiä Virossa (MyHealth@EU monitoring (KPIs) 2023). Tällä hetkellä suomalaisella sähköisellä reseptillä lääkkeitä voi ostaa myös Kroatian, Portugalin ja Puolan apteekeista (Kanta 2023).

Rajat ylittävät sähköiset terveyspalvelut on katsottu tarpeelliseksi, koska EU-kansalaisten liikkuvuus eri jäsenvaltioiden välillä lisääntyy ja on tärkeää varmistaa kansalaisten hoidon jatkuvuus myös heidän matkustaessaan EU-alueella (Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivi 2011/24/EU). Rajat ylittävällä reseptillä varmistetaan lääkkeiden saavutettavuus, hoidon jatkuvuus ja terveydenhuollon korkea taso EU-kansalaisten matkustaessa jäsenvaltioiden välillä. Toisin kuin paperisella reseptillä ulkomailla asioidessa, rajat ylittävällä reseptillä asioidessa tieto toimitetusta lääkkeestä välittyy myös asiakkaan asuinmaan reseptikeskukseen (Kanta 2020). Parempi tiedonkulku maiden välillä ja hoidon jatkuvuuden varmistaminen parantavat EU-kansalaisten lääkitysturvallisuutta.

Terveystietojen sähköiseen välitykseen eri EU-maiden välillä on kehitetty sähköisten terveyspalvelujen digitaalinen palveluinfrastruktuuri (Euroopan komissio 2022). Palveluinfrastruktuurin avulla sähköiset reseptit toimitetaan EU-maiden välillä kansallisten yhteyspisteiden kautta. Ennen kuin suomalainen asiakas on voinut asioida toisessa EU-maassa rajat ylittävällä reseptillä, on hänen tullut antaa Omakanta-palvelussa lupa reseptien luovuttamiseen toisille EU-jäsenmaille (Kanta 2020). Vuoden 2023 alusta lähtien reseptien luovuttamiseen ei tarvitse enää erikseen antaa lupaa

(laki sähköisestä lääkemääräyksestä annetun lain muuttamisesta 786/2021). Kun asiakas asioi apteekissa toisessa EU-maassa, hänen tulee todistaa henkilöllisyytensä asianmukaisella henkilöllisyystodistuksella (Kanta 2020). Ennen reseptin toimittamista farmaseuttisen henkilökunnan tulee informoida asiakasta henkilötietojen käsittelystä kohdemaassa. Toimitusmaahan välitetään sekä alkuperäinen resepti että osittain toimitusmaan kielelle käännetty resepti. Kaikkia reseptejä ei voida toimittaa rajat ylittävällä reseptillä. Esimerkiksi ajalle (esim. 1 vuoden annos) lääkemäärän sijaan määrättyä reseptiä tai alkuperäistä reseptiä edellyttäviä PKV-lääkkeitä ei voida toimittaa rajat ylittävällä reseptillä. Lääkevalmiste valitaan yhdessä asiakkaan kanssa ja lääkkeen toimitus suoritetaan toimitusmaan käytänteiden mukaisesti. Farmasian ammattihenkilön tulee antaa potilaalle neuvontaa potilaan äidinkielellä tai muulla hänen osaamalaan kielellä (Euroopan komissio 2022). Asiakas voi hakea lääkkeestä sairausvakuutuskorvausta jälkikäteen kotimaassa, ja sitä varten hänelle tulostetaan kopio alkuperäisestä reseptistä.

Rajat ylittävästä reseptistä on vasta vähän julkaistua tutkimustietoa. Farmasian ammattihenkilöiden näkökulmasta on tehty kaksi tutkimusta (Moharra ym. 2015, Jögi 2021). Tutkimusten mukaan farmasian ammattihenkilöt kokevat rajat ylittävän reseptin olevan turvallisempi ja tehokkaampi kuin paperinen eurooppalainen resepti ja kokevat sen parantavan lääkkeiden saavutettavuutta ja toimitusvarmuutta ulkomailla. Tietyistä vielä ei ole julkaistua tutkimustietoa asiakkaiden kokemuksista rajat ylittävällä reseptillä asiointista.

Tämän tutkimuksen tavoitteena oli tutkia suomalaisten kokemuksia rajat ylittävällä reseptillä asiointista virolaisessa apteekissa. Tavoitteena oli tutkia lääkeneuvonnan toteuttamista, lääkitysturvallisuutta, Kela-korvausten hakemista, lääkkeiden saavutettavuutta, tietosuoja ja tiedonsaantia rajat ylittävässä reseptissä. Lisäksi tutkittiin rajat ylittävän reseptin etuja ja ongelmia sekä asiakkaiden kokonaisuutyytyväisyyttä rajat ylittävään reseptiin.

Aineisto ja menetelmät

Tutkimusaineisto kerättiin paperisella kyselyllä virolaisissa apteekeissa suomalaisella sähköisellä reseptillä asioivilta asiakkailta sekä sähköisellä kyselyllä Suomen Viro-yhdistysten liiton jäsenyhdistysten ja Tuglas-seuran (suomalaisien ja virolaisten välinen ystävyysseura) jäseniltä loppuvuodesta 2021. Kutsu osallistua apteekkien kautta toteutettavaan kyselyyn lähetettiin sähköpostilla 36:lle virolaiselle apteekille, joissa oli toimitettu eniten rajat ylittäviä reseptejä vuonna 2021. Lista apteekeista saatiin Viron terveysviranomaisilta TEHIK:n (Health and Welfare Information Systems Centre) kautta. Kutsutuista apteekeista 20 lähti mukaan tutkimukseen. Tutkimusapteekeille lähetettiin postitse kyselylomakkeet ja ohjeet kyselyn jakamiseen. Ohjeet käännettiin viroksi. Kyselylomakkeita lähetettiin apteekkeihin niiden rajat ylittävien reseptien toimituksiin suhteutettu määrä (10–50 kyselyä/apteekki).

Apteekeissa toteutettuun tutkimukseen pyydettiin osallistumaan täysi-ikäisiä suomalaisia, jotka asioivat tutkimusajanjaksona tutkimusapteekeissa suomalaisella sähköisellä reseptillä. Tutkimus toteutettiin viikoilla 41–49. Reseptintoitumistilanteen lopuksi farmasian ammattihenkilö kertoi asiakkaalle tutkimuksesta ja tarjosi hänelle kyselylomakkeen ja saatekirjeen. Suomalaisten asiakkaiden ja virolaisten apteekkien farmaseuttisen henkilöstön välisen kielimuurin vähentämiseksi apteekkeihin toimitettiin asiakkaille tarkoitettuja suomenkielisiä tiedotteita tutkimuksesta, mitä voitiin käyttää apuna tutkimukseen rekrytoinnissa. Asiakas vastasi kyselyyn apteekista lähdettyään ja postitti sen valmiiksi maksetussa palautuskuoressa tutkimusryhmälle Virossa tai Suomesta. COVID-19 pandemia paheni tutkimuksen alettua, mikä vaikutti suomalaisten matkustamiseen Virossa. Kyselyn täyttäneiltä apteekkien asiakkailta palautui tutkimusjakson aikana vain vähän lomakkeita. Tämän vuoksi paperisen kyselyn rinnalle otettiin sähköinen kysely.

Kutsu osallistua sähköiseen kyselyyn lähetettiin Suomen Viro-yhdistysten liiton jäsenyhdistysten puheenjohtajille ja Tuglas-seuran paikallisseuroille, jotka välittivät tutkimuskutsun jäsenilleen. Suomen Viro-yhdistysten

liittoon kuuluu 26 jäsenyhdistystä, joissa on yhteensä noin 2 300 jäsentä (Suomen Viro-yhdistysten liitto 2022). Jäsenet ovat Virossa kiinnostuneita henkilöitä. Tuglas-seurassa on 11 paikallisseuraa, joissa on yhteensä noin 3 000 jäsentä (Tuglas-seura 2022). Seuraan kuuluu Virossa kiinnostuneita ja Suomeen Virossa muuttaneita henkilöitä. Tutkimuskutsu lähetettiin sähköpostilla, ja se sisälsi linkin sähköiseen kyselyyn ja saatekirjeeseen. Kyselyyn pyydettiin vastaamaan täysi-ikäisiä suomalaisia, jotka olivat asioineet virolaisessa apteekissa suomalaisella sähköisellä reseptillä vuoden 2021 aikana. Kyselyn vastausaikaa olivat viikot 48–52. Seurojen jäsenille lähetettiin kolme muistutusta kyselyyn vastaamisesta.

Kyselylomake

Tässä artikkelissa raportoidaan tulokset kyselylomakkeen kaikista kysymyksistä. Kyselylomake koostui yhteensä 24 kysymyksestä (Liite 1). Kysymykset käsittelivät seuraavia aihepiirejä: vastaajien taustatiedot, lääkeneuvonnan toteutuminen, lääkitysturvallisuus, Kela-korvausten hakeminen, lääkkeiden saavutettavuus, tietosuoja, tiedonsaanti sekä edut, ongelmat ja kokonaisuutyytyväisyys. Lomake sisälsi 18 strukturoitua, neljä avointa ja kaksi Likert-asteikollista kysymystä.

Sähköisen ja paperisen lomakkeen kysymykset olivat pääosin samat. Rajat ylittävän reseptin asiointikertaan liittyvissä kysymyksissä (Liite 1, kysymykset 2–8, 10 ja 12) vastaja pyydettiin vastaamaan kysymyksiin paperisessa lomakkeessa kyseisen asiointikerran perusteella ja sähköisessä lomakkeessa viimeisimmän asiointikerran perusteella. Sähköisessä lomakkeessa kysymykseen 8 lisättiin vastausvaihtoehto ”en osaa sanoa” ja kysymykseen 10 lisättiin vastausvaihtoehto ”en ole vielä hakenut, mutta aion hakea”, koska kysymysten asetellut muutettiin takautuviksi.

Kyselylomakkeen suunnittelussa käytettiin rajat ylittävän reseptin toimittamiseen ja ostamiseen liittyviä ohjeita (Lääkealan turvallisuus- ja kehittämiskeskus Fimea 2020, Euroopan komissio 2022, Terveyden ja hyvinvoinnin laitos 2022, Kanta 2023). Kysymysten muotoilussa käytettiin apuna aikaisempia kyselytutkimuksia sähköisestä reseptistä, rajat ylittävästä reseptistä ja lääkevaihdoista sekä lääkebaro-

metriä 2019 (Lämsä ym. 2018, Rainio ym. 2019, Sarnola ym. 2019, Nokelainen ym. 2020, Jögi 2021). Kyselylomakkeen näennäis- ja sisältövaliditeetti testattiin 10:llä sidosryhmän edustajalla ja farmasian laitoksen tutkijalla, joilla oli kokemusta ja asiantuntemusta kyselytutkimuksen suunnittelusta tai rajat ylittävistä reseptistä. Kommenttien perusteella kyselyyn tehtiin pieniä muutoksia. Tämän jälkeen kyselylomake pilotoitiin mukavuusotannalla valituilla maallikoilla (n = 10), minkä perusteella siihen tehtiin pieniä muutoksia.

Analysointi

Sähköisen ja paperisen kyselyn vastaukset analysoitiin yhtenä aineistona, koska palautuneiden lomakkeiden määrä oli pieni. Aineisto analysoitiin frekvenssijakaumina SPSS for Windows tilasto-ohjelmalla (versio 27). Ennen määrällistä analyysia avoimet kysymykset luokiteltiin asiasisältöjen mukaan. Ikä luokiteltiin neljään luokkaan (18–34, 35–59, 60–74, 75 ≥). Koulutuksessa vastausvaihtoehdot ”lukio” ja ”ammattillinen tai opistoasteen koulutus” yhdistettiin vastaukseksi ”keskiaste” ja vastausvaihtoehdot ”ammattikorkeakoulu” ja ”yliopisto tai korkeakoulu” yhdistettiin vastaukseksi ”korkea-aste”. Kysymyksessä 10 (Liite 1) vastausvaihtoehdot ”kyllä, kaikista ostamistani lääkkeistä” ja ”kyllä, osasta ostamistani lääkkeistä” yhdistettiin vastaukseksi ”kyllä”. Kysymyksessä 12 vastausvaihtoehdot ”kyllä, suullista”, ”kyllä, kirjallista” ja ”kyllä, sekä suullista että kirjallista” yhdistettiin vastaukseksi ”kyllä”. Kysymyksen 16 viisiportaisen Likert-asteikon vastausvaihtoehdoista yhdistettiin ”täysin samaa mieltä” ja ”jokseenkin sama mieltä” vaihtoehdoksi ”samaa mieltä” ja vastausvaihtoehdot ”jokseenkin eri mieltä” ja ”täysin eri mieltä” vaihtoehdoksi ”eri mieltä”.

Tutkimuksen eettisyys

Tutkimus ei vaatinut eettistä ennakoarviointia, koska kansallisten ohjeiden mukaan se ei sisältynyt niihin ihmisiin kohdistuviin tutkimuksiin, jotka vaativat eettisen ennakoarvioinnin (Tutkimuseettinen neuvottelukunta 2019). Tutkimukseen osallistuminen oli vapaaehtoista, ja kyselylomakkeen täyttäminen ja palauttaminen tutkijoille katsottiin tietoiseksi suostumukseksi osallistua tutkimukseen.

Tulokset

Kyselyyn vastasi yhteensä 20 henkilöä, joista 6 vastasi paperiseen ja 14 sähköiseen kyselyyn. Yhdestä sähköisestä lomakkeesta selvisi, ettei siihen vastannut ollut koskaan ostanut tai yrittänyt ostaa lääkettä virolaisesta apteekista suomalaisella sähköisellä reseptillä, joten lomake poistettiin aineistosta. Näin ollen lopullinen aineisto koostui 19 kyselylomakkeesta. Vastaajien keski-ikä oli 58 vuotta ja mediaani 64 vuotta, yleisimmin vastaajat olivat 60–74-vuotiaita (n = 9) (Taulukko 1). Naisia ja miehiä oli lähes yhtä paljon. Maantieteellisesti eniten vastaajia oli Etelä-Suomesta (n = 9). Yli puolet (n = 12) oli suorittanut korkea-asteen koulutuksen. Suurin osa vastaajista puhui suomen lisäksi englantia (n = 18), viroa (n = 15) ja ruotsia (n = 13). Ensisijainen syy Virossa oleskeluun oli lomamatka (n = 11).

Noin puolet (n = 11) vastanneista oli asiointin rajat ylittävällä reseptillä vain kerran (Taulukko 1). Viimeisimmällä asiointikerralla oli ostettu säännöllisesti käytettäviä lääkkeitä (n = 10) hieman useammin kuin tilapäisesti käytettäviä lääkkeitä (n = 8). Suurin osa osteutuista lääkkeistä oli ollut vastaajalla aikaisemmin käytössä (n = 17). Vastaajista 11 tarkensi avoimessa vastauksessa, mitä reseptilääkettä he olivat ostaneet viimeisimmällä asiointikerralla. Yleisimmin oli ostettu sydän- ja verisuonitautien lääkkeitä (n = 5).

Lääkeneuvonta ja lääkitysturvallisuus

Suurin osa vastaajista (n = 14) kertoi saaneensa lääkeneuvontaa heille ymmärrettävällä kielellä ja koki neuvonnan olleen riittävää (n = 17) heidän viimeksi asioidessaan rajat ylittävällä reseptillä (Taulukko 2). Vastaajista viisi kertoi, etteivät he saaneet neuvontaa heille ymmärrettävällä kielellä. Vastaajista 14 kertoi olevansa tyytyväinen rajat ylittävän reseptin yhteydessä saamaansa neuvontaan kaikki asiointikerrat huomioon ottaen (Taulukko 3). Yli puolet (n = 13) oli sitä mieltä, että rajat ylittävällä reseptillä asioidessa olisi tärkeää saada neuvontaa heille ymmärrettävällä kielellä. Suurin osa vastaajista (n = 14) ei ollut kokenut ongelmia lääkeneuvonnan ymmärtämisessä kielimuurin vuoksi.

Vastaajista kukaan ei ollut sitä mieltä, että he pelkäsivät sekoittavansa lääkkeen,

Taulukko 1. Vastaajien taustatiedot.

Taustatiedot	n	(%)
Sukupuoli (n = 19)		
Mies	10	(53)
Nainen	9	(47)
Ikä, vuotta (n = 19)		
18–34	3	(16)
35–59	4	(21)
60–74	9	(47)
75–	3	(16)
Asuinalue (n = 19)		
Etelä-Suomi	9	(47)
Länsi- ja Sisä-Suomi	5	(26)
Lounais-Suomi	0	(0)
Itä-Suomi	2	(11)
Pohjois-Suomi	0	(0)
Lappi	0	(0)
Ahvenanmaa	0	(0)
Asuu ulkomailla	3	(16)
Koulutus (n = 19)		
Perusaste (perus, keski- ja kansakoulu)	1	(5)
Keskiaste (lukio, ammatillinen tai opistoaste)	6	(32)
Korkea-aste (ammattikorkeakoulu, yliopisto tai korkeakoulu)	12	(63)
Kielitaito suomen lisäksi^a (n = 19)		
Englanti	18	(95)
Viro	15	(79)
Ruotsi	13	(68)
Saksa	8	(42)
Venäjä	2	(11)
Ranska	1	(5)
Muu	3	(16)
Montako kertaa asioinut rajat ylittävällä reseptillä (n = 19)		
Kerran	11	(58)
2–5 kertaa	7	(37)
6–10 kertaa	1	(5)
Virossa oleskelun ensisijainen syy^b (n = 19)		
Lomamatka	11	(85)
Työskentelee ja/tai asuu Virossa	4	(21)
Työmatka	2	(11)
Muu	2	(11)
Ostettujen reseptilääkkeiden käytön säännöllisyys^b (n = 19)		
Vain säännöllisesti käytettäviä	10	(53)
Vain tilapäisesti käytettäviä	8	(42)
Molempia	1	(5)
Ovatko ostetut lääkkeet olleet aikaisemmin käytössä^b (n = 19)		
Kaikki ovat olleet aikaisemmin käytössä	17	(89)
Osa ollut aikaisemmin käytössä	2	(11)
Ei ole käyttänyt aikaisemmin	0	(0)
Ostetut lääkkeet^b (n = 11)^c		
Sydän- ja verisuonisairauksien lääkkeet	5	(45)
Systemisesti vaikuttavat infektiolääkkeet	2	(18)
Aineenvaihduntasairauksien lääkkeet	2	(18)
Sukupuoli- ja virtsaelinten sairauksien lääkkeet, sukupuolihormonit	2	(18)
Loisten ja hyönteisten häätöön tarkoitetut lääkkeet	1	(9)
Ihotautilääkkeet	1	(9)
Hormonit vaikuttavat lääkkeet	1	(9)
Hengityselinten sairauksien lääkkeet	1	(9)
Silmä- ja korvatautien lääkkeet	1	(9)

^a Vastaaja on voinut valita useita vaihtoehtoja. ^b Vastaajan viimeksi asioidessa rajat ylittävällä reseptillä.

^c Vastaajat, jotka ilmoittivat reseptilääkkeen, jonka olivat viimeisimmällä asiointikerralla ostaneet. Vastaaja on voinut ilmoittaa useamman reseptilääkkeen.

Taulukko 2. Asiakkaiden (n = 19) kokemuksia ja mielipiteitä lääkeneuvonnasta, Kela-korvausten hakemisesta, lääkkeiden saavutettavuudesta, tietosuojasta, tiedonsaannista sekä tyytyväisyydestä rajat ylittävään reseptiin asiakkaan asioidessa virolaisessa apteekissa suomalaisella sähköisellä reseptillä.

Asiakkaiden kokemukset ja mielipiteet	n	(%)
Saitko ohjeet lääkkeen käyttöön sinulle ymmärrettävällä kielelle? ^a		
Kyllä	14	(74)
En	5	(26)
Saitko mielestäsi riittävästi tietoa lääkkeen käyttöön? ^a		
Kyllä	17	(89)
En	2	(11)
Antoiko farmaseutti sinulle mukaan paperisen kopion reseptistä? ^a		
Kyllä	3	(16)
Ei	11	(58)
En osaa sanoa (vaihtoehtona vain sähköisessä kyselyssä)	5	(26)
Oletko tietoinen, että lääkkeitä voi hakea Kela-korvausta jälkikäteen Suomesta?		
Kyllä	15	(79)
En	4	(21)
Aiotko hakea/Haitko Kela-korvausta jälkikäteen ostamistasi lääkkeitä? ^b		
Kyllä	0	(0)
En	13	(68)
Mikään ostamistani lääkkeitä ei ole Kela-korvattava	2	(11)
En osaa sanoa (paperikysely)/ En ole hakenut, mutta aion hakea (sähköinen kysely) ^c	4	(21)
Onko lääke jäänyt joskus saamatta?		
Kyllä	12	(63)
Ei	7	(37)
Koetko huolia tietosuojasta asioidessasi rajat ylittävällä reseptillä?		
Kyllä	1	(5)
En	18	(95)
Kertoiko farmaseutti henkilötietojen käsittelystä Virossa? ^a		
Kyllä	5	(26)
Ei	11	(58)
En osaa sanoa	3	(16)
Oletko saanut mielestäsi riittävästi tietoa rajat ylittävästä reseptistä?		
Kyllä	12	(63)
En	7	(37)

^a Vastaajan viimeksi asioidessa rajat ylittävällä reseptillä.

^b Kysymys oli muotoa "Aiotko hakea" paperisessa lomakkeessa ja "Haitko" sähköisessä lomakkeessa.

^c En osaa sanoa (n = 3/6), En ole hakenut, mutta aion hakea (n = 1/13).

Taulukko 3. Asiakkaiden (n = 19) mielipiteitä rajat ylittävällä reseptillä asiointista Virossa.

Asiakkaiden mielipiteet	n	(%)
Olen ollut tyytyväinen saamaani lääkeneuvontaan		
Samaa mieltä	14	(74)
Eri mieltä	1	(5)
En osaa sanoa	4	(21)
On tärkeää, että saan lääkeneuvontaa minulle ymmärrettävällä kielellä		
Samaa mieltä	13	(68)
Eri mieltä	6	(32)
En osaa sanoa	0	(0)
On vaikea ymmärtää lääkeneuvontaa kielimuurin takia		
Samaa mieltä	2	(11)
Eri mieltä	14	(74)
En osaa sanoa	3	(16)
Pelkään sekoittavani lääkkeen, jos sen nimi vaihtelee		
Samaa mieltä	0	(0)
Eri mieltä	16	(84)
En osaa sanoa	3	(16)
Pelkään sekoittavani lääkkeen, jos tabletin ulkonäkö vaihtelee		
Samaa mieltä	0	(0)
Eri mieltä	18	(95)
En osaa sanoa	1	(5)
Olisi tärkeää, että saisin lääkkeeseen suomenkielisen pakkausselosteen		
Samaa mieltä	4	(21)
Eri mieltä	13	(68)
En osaa sanoa	2	(11)
Rajat ylittävällä reseptillä asiointi Virossa on helppoa		
Samaa mieltä	12	(63)
Eri mieltä	5	(26)
En osaa sanoa	2	(11)

Taulukko 4. Syyt, miksi lääke on joskus jäänyt saamatta asiakkaan (n = 12)^a asioidessa Virossa rajat ylittävällä reseptillä.

Syy	n	(%)
Reseptiä ei voitu toimittaa ulkomailla	4	(33)
Tekninen häiriö	4	(33)
Syy jäi epäselväksi	4	(33)
Lääkettä ei ollut saatavilla	2	(17)
Ei ollut antanut suostumusta Omakannassa reseptitietojen luovutukseen ulkomaille	1	(8)
Ei ollut mukana asianmukaista henkilöllisyystodistusta	0	(0)
Haki lääkettä toisen puolesta	0	(0)
Muu	1	(8)

^a Vastaajat, joilta lääke oli joskus jäänyt saamatta rajat ylittävällä reseptillä asioidessa. Vastaaja on voinut ilmoittaa useamman syyn.

Taulukko 5. Tiedonlähteet, joista asiakas (n = 19)^a on saanut tietoa rajat ylittävästä reseptistä.

Tiedonlähde	n	(%)
Kanta-palvelujen internetsivut	9	(47)
Tiedotusvälineet	8	(41)
Sukulainen/ystävä	5	(26)
Jokin muu internetsivu	4	(21)
Sosiaalinen media	4	(21)
Lääkäri	2	(11)
Apteekki Virossa	2	(11)
Apteekki Suomessa	1	(5)
Hoitaja	0	(0)
Esite	0	(0)

^a Vastaaja on voinut valita useita vaihtoehtoja.

jos sen nimi tai tabletin ulkonäkö vaihtelee (**Taulukko 3**). Yli puolet (n = 13) ei kokenut tärkeäksi saada rajat ylittävillä reseptillä asioidessaan lääkkeen mukana suomenkielistä pakkauselostetta. Neljä vastaajaa koki suomenkielisen pakkauselosteen saamisen tärkeäksi.

Kela-korvausten hakeminen

Vastaajista yli puolet (n = 11) kertoi, ettei saanut farmasian ammattihenkilöltä Kela-korvausten hakemista varten paperista kopiota reseptistä heidän viimeksi asioidessaan rajat ylittävällä reseptillä (**Taulukko 2**). Suurin osa (n = 15) oli tietoinen mahdollisuudesta hakea rajat ylittävällä reseptillä ostetuista lääkkeistä Kela-korvausta jälkikäteen Suomesta. Vastaajista suurin osa (n = 13) ei kuitenkaan ollut hakenut (sähköinen kysely) tai aikonut hakea (paperikysely) viimeisimmällä asiointikerralla ostamistaan lääkkeistä Kela-korvausta.

Lääkkeiden saavutettavuus

Vastaajista 12 kertoi lääkkeen jääneen joskus saamatta heidän asioidessaan rajat ylittävällä reseptillä Virossa (**Taulukko 2**). Yleisimpiä syitä sille, että lääke oli jäänyt saamatta, olivat tekninen häiriö (n = 4) tai se, että reseptiä ei voitu toimittaa ulkomailla (n = 4) (**Taulukko 4**). Usein syy oli myös jäänyt epäselväksi (n = 4).

Tietosuoja

Suurin osa vastaajista (n = 18) ei kokenut huolia tietosuojasta asioidessaan rajat ylittävällä reseptillä (**Taulukko 2**). Yli puolet vastaajista (n = 11) kertoi, ettei farmasian ammattihenkilö ollut kertonut heille reseptin toimittamisessa tarvittavien henkilötietojen käsittelystä Virossa heidän viimeksi asioidessaan rajat ylittävällä reseptillä. Kolme vastaajaa ei osannut sanoa, oliko heille kerrottu asiasta.

Tiedonsaanti

Vastaajat olivat yleisimmin saaneet tietoa rajat ylittävästä reseptistä Kanta-palvelujen internetsivuilta (n = 9) (**Taulukko 5**). Myös tiedotusvälineet (n = 8) ja sukulaiset tai ystävät (n = 5) mainittiin useasti tiedonlähteeksi. Yli puolet (n = 12) koki saaneensa riittävästi tietoa rajat ylittävästä reseptistä (**Taulukko 2**). Vastaajista, jotka eivät kokeneet saaneensa riittävästi tietoa (n = 7), neljä kuvasi tarkemmin, mistä he haluaisivat lisää tietoa. Lisää tietoa olisi haluttu siitä, miksi sähköinen resepti ei toimi Virossa (n = 2), rajat ylittävän reseptin yleisperiaatteista (n = 1) sekä mistä Viron apteekeista voi ostaa reseptilääkettä suomalaisella sähköisellä reseptillä (n = 1).

Edut, ongelmat ja kokonaistyytyväisyys

Vastaajista suurin osa (n = 18) oli tyytyväisiä rajat ylittävään reseptiin kokonaisuudessaan;

heistä 12 kertoi olevansa rajat ylittävään reseptiin hyvin tyytyväinen (**Kuva 1**). Yli puolet (n = 12) myös koki rajat ylittävällä reseptillä asiointin olevan helppoa; viisi vastaajaa oli tästä kuitenkin eri mieltä (**Taulukko 3**).

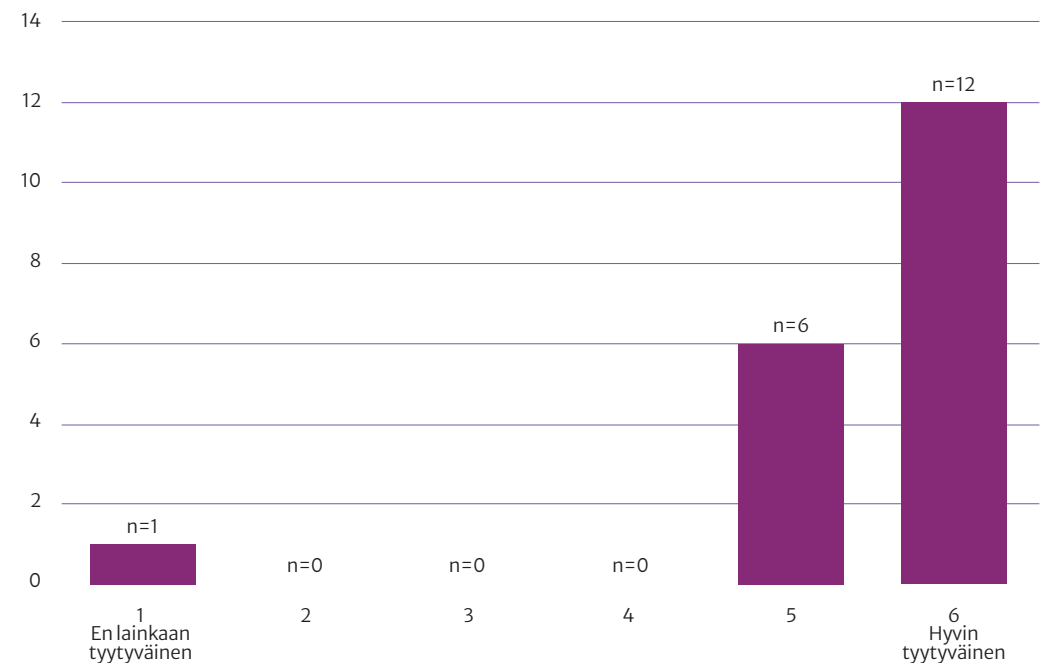
Kyselyyn vastanneista 15 vastasi avoimeen kysymykseen rajat ylittävän reseptin eduista. Suurin osa heistä mainitsi eduksi sen, että rajat ylittävä resepti helpottaa lääkkeiden ostamista ulkomailla (n = 13). Lääkkeiden ostamisen ulkomailla koettiin helpottuvan, koska kotiin unohtuneen tai kesken matkan loppuneen lääkkeen tilalle voi ostaa uuden. Rajat ylittävän reseptin koettiin myös helpottavan ulkomailla asuvien tai pitkiä aikoja ulkomailla viettävien lääkkeiden saantia ja ehkäisevän lääkityksen keskeytymistä. Rajat ylittävän reseptin etuna vastaajat mainitsivat myös lääkkeiden edullisemman hinnan Virossa (n = 5).

Rajat ylittävän reseptin ongelmia kysyttiin myös avoimella kysymyksellä, johon vastasi 11 kyselyyn vastannutta. Vastaajien yleisimmin kokemia ongelmia olivat reseptit, jotka oli kirjoitettu Suomessa muotoon, jota ei voida toimittaa ulkomailla (n = 4), se, että lääkettä ei

ollut saatavilla (n = 4) ja tekniset häiriöt (n = 3). Yksi vastaaja kertoi rajat ylittävän reseptin myös työllistävän paljon henkilökuntaa apteekeissa ja asiointin kestävän kauan.

Pohdinta

Tähän tutkimukseen osallistuneet virolaisissa apteekeissa asioineet suomalaiset asiakkaat ovat enimmäkseen tyytyväisiä rajat ylittävään reseptiin ja kokevat sillä asiointin helpoksi. Tuloksia tukevat farmasian ammattihenkilöille tehtyjen tutkimusten tulokset (Moharra ym. 2015, Jögi 2021). Sekä asiakkaat että farmasian ammattihenkilöt kokevat rajat ylittävän reseptin helpottavan lääkkeiden ostamista ulkomailla. Tähän tutkimukseen osallistuneiden asiakkaiden kokemukset rajat ylittävästä reseptistä ovat myös samansuuntaisia kuin suomalaisten apteekkien asiakkaiden kokemukset Suomessa käytössä olevasta sähköisestä reseptistä (Sääskilahti ym. 2016, Lämsä ym. 2018). Asiakkaat ovat olleet pääosin tyytyväisiä sähköiseen reseptiin ja kokeneet sen vaivattomana, käteväenä ja helppona. Koke-

Kuva 1. Asiakkaiden (n = 19) kokonaistyytyväisyys rajat ylittävään reseptiin.

mukset sähköisestä reseptistä kuitenkin vaihtelevat EU-maiden välillä. Suomalaiset ovat monia muita EU-maita tottuneempia asioimaan sähköisellä reseptillä (Bruthans 2020). Esimerkiksi belgialaisessa tutkimuksessa vain 27 %:lla vastaajista oli positiivinen asenne sähköisiin resepteihin ja puolet valitsisi mieluummin paperisen reseptin (Suykerbuyk ym. 2018).

Vaikka rajat ylittävän reseptin koetaan parantavan lääkkeiden saavutettavuutta, on sekä tämän tutkimuksen että Jögin (2021) farmasian ammattihenkilöille tehdyn tutkimuksen perusteella lääkkeiden saavutettavuudessa kuitenkin välillä ongelmia. Saavutettavuusongelmat voivat heikentää hoidon jatkuvuutta, joka on yksi keskeinen tavoite rajat ylittävillä sähköisillä palveluilla (Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivi 2011/24/EU). Lisäksi ongelmat lääkkeiden saavutettavuudessa ja hoidon jatkuvuudessa voivat olla lääkitysturvallisuusriski. Tässä tutkimuksessa asiakkaat kertoivat, että yleisimpiä syitä sille, että lääke oli jäänyt joskus saamatta, olivat tekniset häiriöt tai kyseessä oli ollut resepti, jota ei voitu toimittaa ulkomailla. Myös Jögin (2021) tutkimuksessa rajat ylittävän reseptin ongelmina mainittiin maiden väliset erot lääkkeiden määräämiskäytännöissä ja virolaisista vastaajista (n = 84) 57 % oli kokenut teknisiä ongelmia toimittaessaan rajat ylittävää reseptiä. Heistä 88 % myös kertoi teknisen ongelman estäneen lääkkeen toimittamisen asiointikerralla. Teknisiä ongelmia oli koettu yleisemmin Virossa kuin Suomessa.

Farmasian ammattihenkilöt kertoivat teknisten ongelmien johtuvan järjestelmän huoltotöistä tai yhteysongelmista (Jögi 2021). Virolaiset farmasian ammattihenkilöt mainitsivat avoimissa vastauksissa teknisinä ongelmina reseptin ”ei toimitettavissa” -merkinnät. Nämä eivät kuitenkaan ole teknisiä ongelmia vaan liittyvät rajat ylittävän reseptin toimitamisrajoituksiin (Kanta 2023). Jögin (2021) ja tämän tutkimuksen perusteella farmasian ammattihenkilölle ja asiakkaalle voi jäädä epäselväksi syy, miksi lääkettä ei voida toimittaa apteekista. Farmasian ammattihenkilöiden tietämystä lääkkeiden toimittamisen säännöistä rajat ylittävällä reseptillä sekä maiden välisistä eroista lääkkeiden määräämiskäytännöissä olisi syytä lisätä koulutuksen ja ohjei-

den avulla. Jos farmasian ammattihenkilö tietää, miksi lääkettä ei voida toimittaa, voi hän pyrkiä ratkaisemaan ongelman ja hänen on myös helpompi neuvoa asiakkaita rajat ylittävän reseptin säännöistä.

Virolaiset farmasian ammattihenkilöt ovat kokeneet, että asiakkaiden tietämys rajat ylittävän reseptin periaatteista ja säännöistä on puutteellista (Jögi 2021). Tässä tutkimuksessa asiakkaat kuitenkin kokivat saaneensa riittävästi tietoa rajat ylittävistä reseptistä. Vaikka asiakkaat kokivat saaneensa tarpeeksi tietoa, nousi tutkimuksessa joitakin tiedonpuutteita esiin. Tutkimuksen perusteella asiakkaat eivät välttämättä olleet tietoisia rajat ylittävän reseptin säännöistä ennen apteekissa asiointia. Kysyttäessä, miksi lääke oli jäänyt saamatta, asiakkaat kertoivat, että he olivat yrittäneet ostaa lääkkeitä reseptillä, jota ei voida toimittaa ulkomailla. Osa vastaajista myös kertoi haluavansa lisää tietoa siitä, miksi heidän reseptinsä ei toimi Virossa. Myös Jögin (2021) tutkimuksessa farmasian ammattihenkilöt kertoivat, että asiakkaat ovat yrittäneet ostaa lääkkeitä reseptillä, jota ei voida toimittaa ulkomailla. Olisikin tärkeää tiedottaa asiakkaita erityisesti siitä, millainen resepti toimii ulkomailla. Tässä tutkimuksessa asiakkaat olivat saaneet eniten tietoa rajat ylittävistä reseptistä Kanta-palvelujen sivuilta. Sivuille kerrotaan, millaisella sähköisellä reseptillä lääkkeitä voi ostaa ulkomailla (Kanta 2023), mutta tulosten perusteella voidaan miettiä, tulisiko tiedon olla siellä paremmin näkyvillä tai voisiko asiasta tiedottaa myös muuta kautta.

Suurin osa tähän tutkimukseen osallistuneista virolaisissa apteekeissa rajat ylittävällä reseptillä asioinneista asiakkaista ei kokenut sekaantuvansa lääkkeitään, jos niiden nimi tai tabletin ulkonäkö vaihtelee, eivätkä he kokeneet tärkeäksi saada lääkkeen mukana suomenkielistä pakkausselostetta. Rajat ylittävää reseptiä toimittaessaan farmasian ammattihenkilöiden tulee antaa lääkeneuvontaa parhaansa mukaan osaamallaan kielellä (Euroopan komissio 2022). Tässä tutkimuksessa suurin osa asiakkaista oli tyytyväisiä saamaansa neuvontaan ja kertoi saaneensa neuvontaa heille ymmärrettävällä kielellä. Tämä tulos voi johtua siitä, että suurin osa asiakkaista puhui viroa ja oli ostanut heillä jo aikaisemmin käy-

tössä ollutta lääkettä. Jögin (2021) tutkimuksessa farmasian ammattihenkilöt kuitenkin kokivat, että kielimuuri voi vaarantaa lääkitysturvallisuutta laskemalla lääkeneuvonnan tasoa. Myös tässä tutkimuksessa asiakkaista osa ei kokenut saaneensa neuvontaa heille ymmärrettävällä kielillä ja koki kielimuurin vaikeuttaneen lääkeneuvonnan ymmärtämistä. Tärkeää olisikin kehittää keinoja, joiden avulla voidaan varmistaa lääkeneuvonnan riittävyys myös niissä tilanteissa, joissa farmasian ammattihenkilö ja asiakas eivät puhu samaa kieltä. Tulevaisuudessa kokemuksia lääkeneuvonnan toteutumisesta ja ymmärtämisestä sekä lääkitysturvallisuuden toteutumista rajat ylittävällä reseptillä asioidessa tulisi tutkia laajemmin ja laajemmalla otoksella. Otoksen tulisi sisältää eri taustaisia ja eritasoisen kielitaidon omaavia henkilöitä sekä enemmän henkilöitä, joille heidän ostamansa lääke ei ole vielä tuttu. Lisäksi lääkitysturvallisuutta tulisi tutkia lääkkeitä saavutettavuuden ja hoidon jatkuvuuden näkökulmasta. Läkitysturvallisuutta voitaisiin tutkia myös esimerkiksi rekisteritutkimuksella siitä, miten ulkomailla toimitettu lääke vastaa reseptissä määrättyä valmistetta.

Suurin osa vastanneista ei ollut hakenut lääkkeitä Kela-korvausta jälkikäteen, vaikka he olivat tietoisia mahdollisuudesta hakea korvausta. Tässä ja Jögin (2021) tutkimuksessa lääkkeitä halvempi hinta Virossa mainittiin rajat ylittävän reseptin etuna. Lääkkeiden alhaisempi hinta Virossa voikin vaikuttaa Kela-korvausten vähäiseen hakemiseen. Kela-korvausten hakemisen mahdollisuutta vähentää myös se, että tässä tutkimuksessa suurin osa asiakkaista ei saanut reseptistään kopiota apteekista. Tämä herättää huolia farmasian ammattihenkilöiden saamasta ohjeistuksesta. Tulisi varmistaa, että kaikki farmasian ammattihenkilöt ovat tietoisia siitä, että asiakkaille tulee antaa kopio reseptistä, jotta he voivat hakea lääkkeitään sairausvakuutus-korvausta jälkikäteen kotimaassaan. Olisi myös tärkeää, että kopio on helposti tulostettavissa apteekkiohjelmista. Myös asiakkaiden tietämys kopion tarpeellisuudesta olisi hyvä varmistaa tiedottamisella.

Henkilötietojen käsittelystä toimitusmaassa tulee apteekissa kertoa asiakkaille

aina ennen rajat ylittävän reseptin toimittamista (Terveystieteiden tutkimuskeskus 2021). Tähän tutkimukseen vastanneista kuitenkin yli puolet kertoi, ettei farmasian ammattihenkilö ollut kertonut heille henkilötietojen käsittelystä. Aikaisemmat tutkimukset tukevat tätä löydöstä. Moharranin ja kumppaneiden (2015) sekä Jögin (2021) tutkimuksissa farmasian ammattihenkilöt mainitsivat henkilötietojen käsittelyn informoinnin olevan työläästä. Jögin (2021) tutkimuksessa virolaisista vastaajista lähes puolet ei ollut koskaan informoinut tai oli informoinut asiakasta harvoin henkilötietojen käsittelystä. Farmasian ammattihenkilöt perustelivat informoimatta jättämistä kielimuurilla ja kertoivat myös jättäneensä sen tekemättä, jos asiakas oli aikaisemmin asiointunut rajat ylittävällä reseptillä. Tässä tutkimuksessa suurimmalla osalla asiakkaista ei kuitenkaan ollut kielimuuria ja yli puolet oli asiointunut rajat ylittävällä reseptillä ensimmäistä kertaa. Olisikin hyvä selvittää, miksi henkilötietojen käsittelyn informointi koetaan työlääksi, vaikka kielimuuria ei ole. Henkilötietojen käsittelyn informointi tulisi tehdä farmasian ammattihenkilöille mahdollisimman helpoksi, jotta he motivoituisivat tekemään sen jokaisella toimituskerralla. Suomessa informointia on pyritty helpottamaan liittämällä apteekkihojelmiin mahdollisuus tulostaa esite henkilötietojen käsittelystä eri kielillä (Kanta 2020).

Kyselyn vastausprosenttia ei pystytty laskemaan paperisesta tai sähköisestä kyselystä, koska kaikki tutkimusapteekit eivät muistutuksesta huolimatta ilmoittaneet jakamatta jääneiden lomakkeiden lukumäärää ja sähköisen kyselyn tarkkaa otoskokoja ei tiedetä. Tutkimuksen aineisto jäi COVID-19-pandemiantilanteen takia pieneksi, joten tulokset eivät ole yleistettävissä. Tutkimusjakson aikana pandemia paheni, mikä vaikutti matkustamiseen ja siten myös kyselyyn vastanneiden määrää. Tutkimus tulisikin uusua pandemian helpottuttua ja matkustajamäärien noustua. Aineistossa viroa puhuvien vastaajien osuus oli suuri, mikä voi johtua siitä, että suurin osa vastanneista oli vastannut sähköiseen kyselyyn. Sähköisen kyselyn vastaajat rekrytoitiin Suomen Viro-yhdistysten liiton jäsenyhdistysten ja Tuglas-seuran jäsenistä. Seurojen jäsenenä on todennäköisesti paljon viroa puhuvia henki-

löitä, koska jäsenenä voi olla esimerkiksi Virossa asuneita henkilöitä (Suomen Viro-yhdistysten liitto 2022, Tuglas-seura 2022). Tulevissa tutkimuksissa kohderyhmän tulisikin olla laajempi ja yleistettävämpi. Pienestä aineistosta huolimatta tulokset kuitenkin tukevat aikaisempaa tutkimustietoa rajat ylittävistä reseptistä farmasian ammattihenkilöiden näkökulmasta ja antavat suuntaa sille, mitä tulisi ottaa huomioon rajat ylittävää reseptiä kehitettäessä. Tutkimuksen tärkeyttä lisää myös se, että kyseessä on ensimmäinen aiheesta asiakkaiden näkökulmasta tehty tutkimus.

Kyselylomakkeen kysymykset eivät olleet validoituja. Kysymysten validiteettia kuitenkin lisäsi lomakkeen pilotointi sekä näennäis- ja sisältövaliditeetin testaus. Lisäksi kysymysten muotoilussa käytettiin apuna aikaisempien kyselytutkimusten kysymyksiä (Lämsä ym. 2018, Rainio ym. 2019, Sarnola ym. 2019, Nokelainen ym. 2020 ja Jögi 2021).

Johtopäätökset

Tutkimukseen osallistuneet Viron apteekeissa asioineet suomalaiset asiakkaat (n = 19) ovat enimmäkseen tyytyväisiä rajat ylittävään reseptiin ja sillä asiointiin. He kokevat sen parantavan lääkkeiden saavutettavuutta ulkomailla. Toisinaan lääkkeiden saavutettavuutta kuitenkin estävät tekniset ongelmat ja reseptit, joita ei voida toimittaa ulkomailla. Lääkeneuvonnan koetaan toteutuneen pääasiassa hyvin, mutta osalle rajat ylittävällä reseptillä asioivista kielimuuri voi heikentää lääkeneuvonnan saamista. Kielimuuri lääkeneuvonnassa ja mahdolliset ongelmat lääkkeiden saavutettavuudessa voivat myös aiheuttaa riskin lääkitysturvallisuudelle. Enimmäkseen asiakkaat kokevat saaneensa riittävästi tietoa rajat ylittävistä reseptistä. Lisää tietoa heille voisi antaa erityisesti siitä, millaisilla resepteillä voi ostaa lääkettä ulkomailla, sekä reseptin paperisen kopion tarpeellisuudesta Kela-korvauksen hakemisessa. Myös farmasian ammattihenkilöiden tietämystä rajat ylittävän reseptin säännöistä tulisi lisätä.

Summary

First experiences of using a cross-border prescriptions – a survey for Finnish customers in Estonian community pharmacies

Minttu Kangosjärvi

M.Sc (Pharm)
School of Pharmacy
University of Eastern Finland

Annika Koivisto

M.Sc (Pharm), Senior Specialist
Finnish Institute for Health and Welfare

Maria Säaskilahti

M.Sc (Pharm), University teacher
School of Pharmacy
University of Eastern Finland

Johanna Timonen*

PhD (Pharm), Associate Professor (Docent),
Senior Researcher
School of Pharmacy
University of Eastern Finland
johanna.timonen@uef.fi

*Correspondence

Introduction

Finland is one of the first countries that has adopted electronic cross-border prescriptions. Since January 2019, it has been possible to buy medicines with Finnish electronic prescriptions in Estonian community pharmacies. There is no published research on customers' experiences of dealing with cross-border prescriptions. The aim of this study was to examine Finnish customers' experiences of dealing with cross-border prescriptions in Estonian community pharmacies.

Material and methods

The data was collected through a paper survey in Estonian community pharmacies and an electronic survey from members of the Finnish Association of Estonian Associations and the Tuglas Society in late 2021. Finnish customers dealing with Finnish electronic prescriptions in the Estonian research pharmacies (n = 20) were invited to participate in the paper survey. Finns aged ≥ 18 years dealing with a Finnish electronic prescription in an Estonian pharmacy during 2021 were invited to participate in the electronic survey. The data was analyzed using frequencies in the SPSS Statistics for Windows.

Results

In total, 19 questionnaires were included (6 paper questionnaires, 13 electronic questionnaires). Most respondents (n = 18) were satisfied with the cross-border prescriptions. As its advantage customers mentioned that it facilitates the purchasing of medicines abroad (n = 13). As problems they mentioned prescriptions written in a form that cannot be dispensed abroad (n = 4) and problems with access to medicines (n = 4). Respondents (n = 14) told that they had received medication counseling in language understandable to them and thought that the counseling was adequate (n = 17). 13 respondents did not feel it important to have a medicine package leaflet in Finnish. Most were not afraid of confusing in their medications if their name (n = 16) or tablet appearance (n = 18) varies. Respondents told that they did not receive a paper copy of the prescription in order to claim reimbursement (n = 11). 12 respondents told that they had sometimes

not received the medicine they needed with a cross-border prescription. The most common reasons for not receiving the medicine were technical problems (n = 4) or that the prescription could not be delivered abroad (n = 4).

Conclusions

Customers who participated in the study are mostly satisfied with the cross-border prescriptions. They feel it improves the accessibility of medicines abroad. However, sometimes the accessibility is hindered by technical problems and prescriptions that cannot be dispensed abroad. According to customers' experiences, medication counseling has been conducted mainly well. For some customers, however, the language barrier in medication counseling and problems with the accessibility of medicines may pose a risk to the medication safety. More information could be given to customers about what sort of prescriptions can be used to buy medicines abroad.

Keywords: cross-border prescription, customer, electronic prescription, pharmacy, survey, Finland, Estonia

Sidonnaisuudet

Ei sidonnaisuuksia.

Kirjallisuus

Bruthans J: The state of national electronic prescription systems in the EU in 2018 with special consideration given to interoperability issues. *Int J Med Inf* 141: 104205, 2020

Euroopan komissio: Minun terveyteni @ EU, EU:n sähköiset rajatylittävät terveystalvelut (viitattu 9.6.2022).
https://ec.europa.eu/health/system/files/2020-10/myhealth_qa_fi_0_0.pdf

Jõgi R: Cross-border e-prescriptions – the first experiences of the pharmacists in Estonia and Finland. Research thesis, Faculty of Pharmacy, University of Tartu, Tartu 2021

Kanta: Sähköinen resepti Euroopassa – Apteekin ammattilaisille, 2020 (viitattu 2.2.2023).
https://thl.fi/documents/920442/3022844/Rajat+ylittävän+reseptin+toimittaminen_eu.pdf/fe69a4cd-05db-5747-6e75-bbe9f745867a?t=1617882011731

Kanta: Lääkkeen osto ulkomailta (päivitetty 1.1.2023). www.kanta.fi/reseptilaake-ulkomailta

Lämsä E, Timonen J, Ahonen R: Pharmacy customers' experiences with electronic prescriptions: Cross-sectional survey on nationwide implementation in Finland. *J Med Internet Res* 20(2): e68, 2018

Lääkealan turvallisuus- ja kehittämiskeskus Fimea: Lääkkeiden toimittaminen eurooppalaisen lääkemääräyksen perusteella, Määräys 1/2020. 2020

Moharra M, Almazán C, Decool M ym.: Implementation of a cross-border health service: Physician and pharmacists' opinions from the epsos project. *Fam Pract* 32: 564-567, 2015

MyHealth@EU monitoring (KPIs) (viitattu 12.1.2023).
<https://webgate.ec.europa.eu/santegis/eHDSI/>

Nokelainen H, Lämsä E, Ahonen R, Timonen J: Reasons for allowing and refusing generic substitution and factors determining the choice of an interchangeable prescription medicine: survey among pharmacy customers in Finland. *BMC Health Serv Res* 20: 82, 2020

Rainio R, Ahonen R, Timonen J: The content of patient counseling about interchangeable medicines and generic substitution in Finnish community pharmacies – a survey of dispensers. *BMC Health Serv Res* 19: 956, 2019

Sarnola S, Hämeen-Anttila K, Jyrkkä J: Lääkebarometri 2019 – Aineistonkeruu ja tutkimusseloste. Fimea kehittää, arvioi ja informoi 8. Lääkealan turvallisuus- ja kehittämiskeskus Fimea, Kuopio 2019

Suomen Viro-yhdistysten liitto ry (viitattu 9.6.2022).
www.svyl.fi

Suykerbuyk L, Robbrecht M, De Belder S, Bastiaens H, Martinet W, De Loo H: Patient Perceptions of Electronic Prescriptions in Belgium: An Exploratory Policy Analysis. *Pharmacy* 6(4): 130, 2018

Sääskilahti M, Ahonen R, Lämsä E, Timonen J: Sähköisen reseptin edut ja ongelmat – kyselytutkimus apteekkien asiakkaille. *Dosis* 32: 129–141, 2016

Terveyden ja hyvinvoinnin laitos: Sähköisen lääkemääräyksen toimintamallit 2.0. Terveyden ja hyvinvoinnin laitos 11, Helsinki 2021.
<https://www.julkari.fi/bitstream/handle/10024/143314/S%C3%A4hk%C3%B6isen%20l%C3%A4%C3%A4kem%C3%A4%C3%A4r%C3%A4yksen%20toimintamallit%2011-2021.pdf?sequence=1&isAllowed=y>

Terveyden ja hyvinvoinnin laitos: Apteekkien toimintamallit lääkkeen toimittamiseen ulkomaisella reseptillä (viitattu 9.6.2022).
https://thl.fi/documents/920452/6214072/Apteekkien+toimintamallit+l%C3%A4%C3%A4kkeen+toimittamiseen+ulkomaisella+reseptill%C3%A4_eu.pdf/40e58757-10fc-28f5-4b70-f4b287fb512a

Tuglas-seura (viitattu 9.6.2022)
www.tuglas.fi

Tutkimuseettinen neuvottelukunta: Ihmiseen kohdistuvan tutkimuksen eettiset periaatteet ja ihmistieteiden eettinen ennakoarvointi Suomessa, Tutkimuseettisen neuvottelukunnan ohje 2019. Tutkimuseettisen neuvottelukunnan julkaisuja 3., Helsinki, 2019